

*Review***AXEITOS,
Xosé Luís**Vigo: Xerais. 2017. 303 pp.
ISBN 978-84-9121-188-4*Manuel Antonio:
unha vida
en rebeldía***Arancha Rodríguez
Fernández**
Universidade de Santiago
de Compostela

A vida de Manuel Antonio, o poeta máis representativo da vangarda galega, garda certo misterio para as lectoras e lectores, en parte debido á súa prematura morte, en parte polas dificultades para conseguir documentación relativa ao poeta durante os seus anos de vida. Xosé Luís Axeitos, coñecido escritor e investigador galego, e xa familiarizado coas biografías de senlleiros escritores das nosas letras, realiza nesta obra unha panorámica da vida de Manuel Antonio e tamén do contexto que o rodeaba, un contexto socio-político complexo e transcendente, e faino apoiado nunha grande cantidade de fontes documentais.

Son estas unhas fontes consolidadas e ben traídas, tan abundantes en cantidade que por momentos semellan máis unha listaxe que unha narración fluída. A pesar disto, non cabe dúbida de que o historiador se forneceu dunha grande cantidade de información para a escrita de *Manuel Antonio: unha vida en rebeldía*, que conta con listaxes de libros, rexistros de nacemento, falecemento e educación ou extractos de misivas, entre outros.

O libro ten como obxectivo trazar un itinerario pola vida de Manuel Antonio e a contorna que inspirou ao poeta, analizando desde a súa xenealoxía familiar até as relacións con coetáneos que permitiron a Manuel Antonio o seu desenvolvemento na militancia política e lingüística. É un libro de escrita clara e apto tanto para lectores e lectoras especializadas na obra do poeta como para aquelas persoas que descoñezan os pormenores da súa vida e obra. Partindo da análise das innumerábeis fontes documentais xa mencionadas, así como entrevistas e o propio coñecemento do autor da zona da que Manuel Antonio é oriúndo, vaise trazando unha composición da súa vida, os seus familiares, o seu traballo, os seus obstáculos, os seus intereses, e en menor medida, a súa obra. Esta análise faise estruturando o libro en oito capítulos.

No primeiro capítulo, Axeitos introduce a mocidade de Manuel Antonio centrándose nos espazos máis relevantes para o desenvolvemento do poeta. Aínda que a súa familia tiña casa en Asados e cursou anos de estudos en Padrón, a vila por antonomasia de Manuel Antonio foi Rianxo, ao

AXEITOS, Xosé Luís
*Manuel Antonio:
unha vida en rebeldía*
Arancha Rodríguez
Fernández

que converteu en universal, fronte ao resto de lugares que poboaron a súa curta vida, e aos que o propio poeta se refería como espazos de soidade. Resulta de interese a análise dun Rianxo humilde dos anos 20, que resultaba inspirador para o autor debido ás súas constantes contradicións: un lugar onde convivía o modelo caciquil co galeguismo, unha ribeira chea de novas e socialización mais asoballada pola emigración masiva... Un espazo que foi integrador para o poeta, en grande medida polo interese que estas dinámicas contrarias suscitaban.

No segundo capítulo, o autor fai unha xenealoxía das relacións familiares de Manuel Antonio. Cabe destacar como vindo dunha familia conservadora, ultracatólica e, na posteridade, vencellada ao réxime franquista, Manuel Antonio defende unha ideoloxía contraria, na que milita, sen deixar de ter boas relacións cos seus familiares, especialmente súa nai. A pesar do interese que a súa orixe poida ofrecerlle ao lector, neste capítulo Axeitos pasa demasiado tempo analizando a xenealoxía de parentes como tíos ou curmáns, mesmo diferentes xeracións, cos que Manuel Antonio tivo escasa relación, e que polo tanto entorpecen a lectura do capítulo. Máis interesante resulta o momento no que o autor se refire ás súas escasas relacións de corte afectivo, afectadas pola súa curta vida e tamén pola súa sona na vila, coñecéndosele unha soa relación cunha veciña, fugaz e non moi seria, antes da súa prematura morte.

O capítulo tres atinxe a formación intelectual de Manuel Antonio, maioritariamente autodidacta. Na súa biblioteca persoal atopáronse até 500 títulos en diversos idiomas. Mais a súa formación non só depende das súas lecturas senón do seu traxecto vital: así, cando comeza a participar nas Irmandades da Fala ou o Seminario de Estudos Galegos, Manuel Antonio vai gañando en preocupación sobre o que se escribía, sobre a cultura que o rodeaba e sobre o que estaba acontecendo. Isto lévao a traducir, escribir a man diversas obras para que permanecesen ou mesmo divulgar obras clandestinas. A pesar disto, nin el nin os seus compañeiros tiveron o beneplácito da vella xeración (ligada á revista *Nós*, en Ourense), a cal desconfiaba do seu estilo vangardista malia compartir a maioría de ideas sobre a lingua e a situación de Galicia.

No seguinte capítulo, Axeitos céntrase na vida de Manuel Antonio como navegante. Logo dunha longa descrición das súas tentativas para embarcar e tentar ser piloto, que pouco engaden á figura literaria de Manuel Antonio, atopamos referencias a como nas súas viaxes a Vigo está en contacto con intelectuais da época (algúns dos cales o animan a participar nas Irmandades), e tamén como o poeta percibía a navegación como algo romántico, e ao mariñeiro como un poeta. Xa no seu caderno de navegación se intúe a soltura da súa narrativa e a concepción poética do mar e do oficio. Non é de estrañar, por tanto, a inefable presenza deste elemento en *De catro a catro*.

O capítulo cinco trata sobre os compromisos éticos de Manuel Antonio. Como xa se enunciara en anteriores capítulos, estes comezan coa decepción do catolicismo da súa familia, así como a observación das míseras condicións de vida dos seus conveciños e as reivindicacións de xustiza social. A isto segúralle a militancia nas Irmandades da Fala xunto a diferentes colegas de xeración: todos pasaron polas vangardas, con maior ou menor fortuna, pero iso non lles impediu sentirse identificados cos homes do común, traballadores, e no caso de Manuel Antonio, especialmente mariñeiros. De especial interese no relativo á obra de Manuel Antonio é como a influencia de símbolos de grande carga ideolóxica, enriquecidos pola

AXEITOS, Xosé Luís
*Manuel Antonio:
unha vida en rebeldía*
Arancha Rodríguez
Fernández

militancia nas Irmandades da Fala, e cun corte claramente nacionalista, antibelicista e anticolonial non pasarán inadvertidos na súa obra, facendo unha sorte de *continuum* coa tradición a pesar do estilo claramente diferenciado. Probablemente este sexa o capítulo máis rico en referencias críticas á obra do poeta, sen tender a listaxes de documentos, que se ben outorgan lexitimidade a Xosé Luís Axeitos como documentalista, atrasan o ritmo do libro e complican o fío da historia. Neste caso, as referencias analíticas á vida de Manuel Antonio e o seu contexto axudan ás lectoras e lectores a identificar os elementos na súa obra e a orixe dos mesmos.

O sexto capítulo trata sobre a enfermidade. A tuberculose marcou toda a súa vida, xa que limitou ao poeta e as súas posibilidades (no exercicio do servizo militar, nas súas relacións...). Malia todo, Manuel Antonio decidiu levala en segredo até as últimas circunstancias e rexeitou a mitificación da enfermidade, algo bastante común entre os artistas da época, seguindo o ronsel de Baudelaire. A pesar do tabú que rodea a tuberculose, si sabemos que Manuel Antonio estaba fraco e desmellorado e o seu aspecto xa daba pé a imaxinar a condición que remataría coa súa vida.

No capítulo seguinte, Axeitos fai unha panorámica *post-mortem* da recepción da obra de Manuel Antonio que, segundo o biógrafo, non estivo á altura do seu traballo. A vangarda incomprendida do poeta foi criticada pola xeración Nós (liderada por Vicente Risco), aumentando a crítica coa publicación do manifesto *Máis Alá* en 1922, que apelaba á negación das normas estéticas establecidas, e que foi redactado por Manuel Antonio e Cebreiro. Este manifesto foi criticado mesmo por vangardistas, como Euxenio Montes. Manuel Antonio remata sendo publicado máis de medio século após a súa morte na editorial Galaxia grazas aos esforzos do seu curmán, Roxelio. Máis tarde, as editoras tiveron grandes atrancos para acceder á súa obra, por mor de dereitos, até os anos 2000.

Finalmente, o capítulo oito é unha sorte de resumo conclusivo no que Axeitos fai fincapé na rebeldía natural de Manuel Antonio, así como a paixón coa que vivía a literatura e a vida, o que o levou a ter un grande sentido estético, alén de ético. A pesar dos seus grandes compromisos políticos, o que se extrae destes capítulos adicados á vida do autor é unha grande soidade da persoa, celme da súa breve pero destacable obra.

En conclusión, *Manuel Antonio: unha vida en rebeldía*, de Xosé Luís Axeitos, proporciónanos un percorrido por todo o que rodeou a figura de Manuel Antonio, un percorrido repleto de detalles mais algo inconexo (ás veces parece que segue unha orde cronolóxica, outras xeográfica... pero en realidade non segue ningunha lóxica máis que a lóxica do autor). A grande cantidade de fontes documentais e a escolla de publicar moitas delas, a pesar de non ter unha relación directa coa vida e obra de Manuel Antonio, rematan por facer sombra á propia narración e dificultar a lectura. Porén, si permite axexar a Galiza da época e as constantes loitas pola hexemonía cultural e ideolóxica que se daban no momento, aínda que se bote de menos unha maior presenza da análise da obra do propio Manuel Antonio.